

การใช้ภาษาอธิบาย

บรรยาย

และพรรณนา

การอธิบาย

การบรรยาย

การพรรณนา

อาจารย์ ดร.บัวลักษณ์ เพชรงาม

การอธิบาย

การอธิบาย หมายถึง การทำให้บุคคลอื่นเข้าใจความจริง ความสัมพันธ์ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางสังคม

กลวิธีในการอธิบาย

๑. การชี้แจงตามลำดับขั้นตอน = กระบวนการ กรรมวิธี มีขั้นตอนเป็นระยะไป
๒. การใช้ตัวอย่าง = หลักการ วิธีการ ข้อความที่เข้าใจยาก
๓. การเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างกัน = สิ่งแปลกใหม่หรือไม่คุ้นเคย
๔. การชี้สาเหตุและผลลัพธ์ที่สัมพันธ์กัน = เรื่องที่เป็นเหตุเป็นผลกัน

กลวิธีในการอธิบาย

๕. การนิยามหรือการใช้คำจำกัดความ = คำหรือศัพท์ที่ยังเข้าใจไม่ตรงกัน จะจัดให้คำ นั้นอยู่ในประเภทใด แตกต่างจากสิ่งอื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกันอย่างไร

การพัฒนาสมรรถภาพในการอธิบาย

๑. หาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะอธิบาย
๒. รู้จักสังเกตวิธีการอธิบายของผู้อื่น
๓. หาโอกาสฝึกฝนการอธิบายอย่างสม่ำเสมอและถูกวิธี
๔. ใช้ภาษากระชับ ชัดเจน สื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการ
๕. ใช้หลักพื้นฐานในการสื่อสาร คือ อธิบายให้เหมาะกับพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ ความพร้อม และทัศนคติของผู้รับการอธิบาย

ตัวอย่างการอธิบาย

ตัวอย่าง การเขียนอธิบายสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ

นกภูหงอนหัวน้ำตาลแดง เป็นนกที่มีขนาดเล็กมาก (๑๔ ซม.) หงอนขนบนหัวมีขนาดสั้น ลำตัวพอมบาง ด้านบนลำตัวมีขีดลายสีขาว ขนบริเวณหูสีน้ำตาลแดงมีลายขีดสีขาว ขนปลายหางสีขาว และด้านล่างลำตัวสีขาว

ในประเทศไทยพบในภาคเหนือ เช่น ที่ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ และในภาคกลาง เช่น อุทยานแห่งชาติแม่วังก์ เป็นต้น

ตัวอย่างการอธิบาย

ตัวอย่าง การเขียนอธิบายถึงความคิดที่สัมพันธ์กับการกระทำ

ข้าวหน้าไก่เนื้กุนเชียงเห็ดหอม

นำกระทะตั้งไฟใส่น้ำมัน พอร้อนใส่ต้นหอมซอย กระเทียมสับ ผัดจนหอม นำไก่
กุนเชียง และเห็ดหอม นำด้วยผสมน้ำซุปลไก่ น้ำเห็ดหอม ซีอิ้วดำ น้ำมันหอย น้ำมันงา พริกไทย
ขาว เกลงในถ้วยข้าว แล้วนำไปนึ่งจนกระทั่งสุก พอสุกนำด้วยคว่ำลงเอาส่วนที่มีไก่ กุนเชียง
เห็ดหอมไว้ข้างบน แต่งหน้าด้วยผักชี ทานกับแตงกวา พริกชี้ฟ้าเขียวหั่น และต้นหอม

หมึกแดง : เติลินิวส์ ฉบับวันศุกร์ที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗

ตัวอย่างการอธิบาย

ตัวอย่าง การเขียนอธิบายเหตุผล

คนฉลาด

เราอยู่สบาย มีทรัพย์สินเงินทองจับจ่ายใช้สอย เราก็นึกถึงความลำบากของคนเหล่านั้นบ้าง โดยช่วยอนุเคราะห์เกื้อกูลเขาตามฐานะ หรือว่าเรามีปัญญา มีสมอง มีเงินทอง แทนที่จะนั่งให้เขาทำคนเดียว เราก็นำไปหมุนสร้างโรงงานประเภทต่างๆ ก็เท่ากับสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์เหมือนกัน เพราะคนที่ยากจนจะได้เข้าไปอาศัยเป็นกรรมกรรับใช้ในโรงงาน ทำให้การเงินหมุนเวียน คนเหล่านั้นได้กินได้ใช้อยู่ เราก็นอนสบายเพราะว่าทุกคนมีงานทำกันทั่วถึง โจรผู้ร้ายก็ลดน้อยลงไป เราไม่ต้องหวาดระแวง กลางคืนก็นอนเป็นสุข หลับเป็นสุข อย่างนี้เป็นการสงเคราะห์ทั้งเขาทั้งเรา รู้จักใช้สิ่งที่มีให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ คนเหล่านี้ เราเรียกว่า เป็นคนฉลาดใช้เงินเป็น

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

การบรรยาย

การบรรยาย หมายถึง การเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน โดยกล่าวถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง พฤติกรรม ฉาก สภาพแวดล้อมและผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์นั้น กล่าวคือ การบรรยายจะแสดงให้เห็นว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เพื่ออะไร และเกิดผลเช่นไร เนื้อหาที่นำมาบรรยายมีหลายลักษณะ เช่น ประวัติ เรื่องจริง เรื่องสมมติ นิทาน เกร็ดความรู้ เป็นต้น

กลวิธีในการบรรยาย

๑. ใช้ดุลยพินิจในการเลือกหัวข้อเรื่อง เนื้อหา และความคิดรวบยอด ควรใช้หลักพื้นฐานในการสื่อสาร
๒. เลือกวิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของตน เช่น
 - ๒.๑ บรรยายให้ครบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เพื่ออะไร
 - ๒.๒ บรรยายโดยเน้นเหตุการณ์ตามลำดับของเวลาที่เป็นจริง
 - ๒.๓ หยิบยกเรื่องใดมากกว่าก่อนก็ได้ ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ว่าจะเน้นเรื่องใด
 - ๒.๔ ทำให้ผู้รับสารสนใจติดตามเรื่องไปจนจบ
 - ๒.๕ เลือกเฉพาะเหตุการณ์ที่สำคัญ
 - ๒.๖ อาจใช้การตั้งคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ แล้วจึงคลี่คลายเป็นคำตอบ

กลวิธีในการบรรยาย

๒.๓ อาจใช้การตั้งคำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ แล้วจึงคลี่คลายเป็นคำตอบ

๒.๘ ผู้ก่เรื่องเป็นบทสนทนาแทนการบรรยายคนเดียว

๒.๙ แทรกบทพรรณนาไว้อย่างเหมาะสม

๒.๑๐ ผู้บรรยายนำตัวเองเข้าไปมีบทบาทในเรื่องที่บรรยาย

ตัวอย่างการบรรยาย

ตัวอย่าง

ทศกัณฐ์คั่งแค้นมากเมื่อสูญเสียอินทรชิต จึงตัดสินใจออกรบเองถูกทศกัณฐ์
ทั้งสิบร่วมออกรบด้วย ถือว่าเป็นศึกใหญ่ การรบดำเนินไปอย่างยืดเยื้อ มีบรรดาญาติ
วงศ์และสัมพันธมิตรของทศกัณฐ์เข้ามาร่วมรบอีกหลายราย อาทิ สหัสเดชะ มูลพลา
แสงอาทิตย์ ลัตลุง ลัทธาสูร วิรุณจำบัง แต่ละคนมีฤทธิ์มาก ๆ ทั้งสิ้น ในที่สุด พระราม
ได้อาศัยความหยิ่งรู้ของพิเภกเข้าช่วยประกอบกับมีเหล่าขุนกระบี่และกองทัพที่เกรียง
ไกร จึงสามารถปราบยักษ์เหล่านี้ได้หมดสิ้น (เรื่องย่อรามเกียรติ์ จากหนังสือทักษะสัมพันธ์)

ตัวอย่างการบรรยาย

ตัวอย่าง

มนุษย์มีความเชื่ออยู่อย่างหนึ่งซึ่งสืบมาแต่โบราณนานไกล ว่าคงที่เกิดมาทั้งเด็กและผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ย่อมมีอะไรอยู่อย่างหนึ่งสิงอยู่ในร่างกาย มาแต่กำเนิดสิ่งที่ว่านี้ถ้าอยู่กับเนื้อกับตัวของผู้นั้นก็จะมีความสุขความสบาย ไม่ป่วยไข้ได้ทุกข์ ถ้าสิ่งนั้นหนีหายไปจากตัวก็จะทำให้ผู้นั้นเป็นไข้ได้ทุกข์ และอาจถึงแก่ความตายได้ ถ้าสิ่งนั้นไม่กลับคืน มาอยู่ในร่างกาย สิ่งทีกล่าวนี้นี้ภาษาไทยเรียกว่า ขวัญ อันเป็นคำมีความหมายในภาษาที่เข้าใจกันอย่างเล่า ๆ แล้วยังด้วย ที่ว่ายุ่งเพราะเป็นสิ่งมองไม่เห็นตัวว่ามีรูปร่างเป็นอย่างไร (ขวัญและประเพณีทำขวัญ ของ เสถียรโกเศศ)

ตัวอย่างการบรรยาย

ตัวอย่าง

อันเกาะแก้วพิสดารสถานนี้

แต่คราวหลวงครั้งสมุทรโคดม

เชอทำไร่ไว้ที่ริมภูเขาลวง

ได้สืบพืชยึดอยู่แต่โบราณ

โภชนาสาธิตก็มีถม

มาสร้างสมลิกขาสมาทาน

ครั้นแตกรวงออกมาเล่าเป็นข้าวสาร

คิดอ่านเอาเด็ยมาเหลียวไป

(พระอภัยมณี:สุนทรภู่)

แบบทดสอบการบรรยาย

ข้อความต่อไปนี้ หมายเลขใด ที่เป็นบรรยายโวหารที่ดี

หัวข้อคือ กินข้าว

หมายเลข 1

ใช่แล้วมันเสร็จแล้ว จะได้กินแล้ว ตัวกรอบๆ ที่เพิ่งทอดสดๆร้อนๆ ปลาทูนแสนอร่อย ช่างน่ากินเหลือหือเกิน ว่าแล้วฉันก็ไม่รอช้าเริ่มตักมันเข้าปากด้วยความหิว....

แบบทดสอบการบรรยาย

ข้อความต่อไปนี้ หมายเลขใด ที่เป็นบรรยายโวหารที่ดี

หมายเลข 2

เชอค่อยบรรจงใช้ช้อนยาวกวาดข้าวรวมกันเข้าจากขอบจานรวมกันตรงกลาง แล้วใช้ส้อมกวาดข้าวใส่ช้อนจึงยกเข้าปากอย่างระวังด้วยความเรียบร้อย เพื่อแสดงให้เห็นถึงมารยาทดีที่แสนจะกตัญญู แล้วพวกคุณยายทั้งหลายก็อิงไปตามๆกัน

หมายเลข 3

เขาเริ่มตักข้าวกินเมื่อแม่ยกแกงมาวางไว้ จุกเอออๆ ด้วยเร่รีบจนหมดแล้วก็รีบไปดูทีวีต่อ

การพรรณนา

การพรรณนา คือ การกล่าวถึงรายละเอียดของบุคคล วัตถุ สถานที่ หรือสิ่งใดก็ได้ เพื่อให้ผู้อ่านผู้ฟังนึกเห็นภาพ สร้างจินตนาการ หรือเกิดอารมณ์ ความรู้สึกร่วมด้วย

การพรรณนาแตกต่างกับการบรรยายตรงที่การพรรณนาไม่มีการดำเนินเรื่องแต่จะหยุดเรื่องเพื่อให้ภาพ ให้อารมณ์

กลวิธีการพรรณนา

๑. วิเคราะห์สิ่งที่จะพรรณนาว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง
๒. พรรณนาลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการให้เห็นภาพอย่างแจ่มชัด
๓. เลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมทั้งเสียงและความหมาย
 - ๓.๑ การอุปมา เชื่อมโยงสิ่งที่ไม่คุ้นเคยเข้ากับสิ่งที่คุ้นเคยดีอยู่แล้ว
 - ๓.๒ การใช้สัญลักษณ์ ใช้คำหรือกลุ่มคำแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น สีดำ แทน ความชั่ว สีขาวแทนความดี

แนวทางพัฒนาความสามารถในการบรรยายและการพรรณนา

๑. อ่านมาก ฟังมาก
๒. รู้จักสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว
๓. จดบันทึกเรื่องที่ได้อ่านได้ฟัง
๔. เนื้อหาที่ใช้บางเรื่องไม่อาจนำมาจากความรู้หรือประสบการณ์ได้
๕. สะสมถ้อยคำสำนวนไว้ในความทรงจำ
๖. ฝึกฝน

ตัวอย่างการพรรณนา

“...หมอกมัวทั่วทุกแห่งหน ลมหนาวกรูกรียวมาจนร่างเขาสั่นสะท้าน
ต้นไม้ใบหญ้าที่พอมืออยู่บ้างตามริมทาง สัมผัสละอองหมอกที่พราวพร่าง จนใบ
กลายเป็นสีขาวหม่น แล้วไหลตามร่องใบหยดลงดังเปาะแปะเมื่อกระทบใบไม้ที่
เคลื่อนตามไต่ต้น...” (ผู้หญิงบ้าโครอย่าเตะ ของ ธราธิป)

ตัวอย่างการพรรณนา

วันเพ็ญ พระจันทร์สีนวลจ้าส่องแสงอยู่วงรัศมีสีขาว น้ำขึ้นเต็มฝั่ง
นิ่งไม่กระดุกกระดิก แต่เป็นเงาแวววาวเหมือนลาดเงินใบใหญ่ที่ขัดมัน ทางฝั่ง
ขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ตอนหนึ่งมีต้นลำพูต้นใหญ่

ตัวอย่างการพรรณนา

“ความเงียบปกคลุมท้องถนน มีเพียงเสียงหอบหายใจคล้ายความเหนื่อย
ของผมหั่งอยู่ นานๆ จะมีรถยนต์ผ่านมาสักคัน ไม่มีคันใดให้ความสนใจกับเรา
เธอยังคงนอนฟุบนิ่งข้างฟุตบาท ผมยงมือกอดอก หันบหวดเกล้าเอาไว้ น้ำตาเธอ
รินออกมาอย่างไม่มีเสียง ผมหทรุดลงนั่งข้างๆ เธอ มองใบหน้าที่ถูกตบจน
เลือดกบปาก ริมฝีปากสั่นระริกบอกถึงความกลัวที่ผ่านมา ดวงตาหวาด ระแวงที่
มองผมหลายจางลง กลายเป็นความขอบคุณ ผมหอ่านแววตาเธอได้อย่างนั้น แต่เธอ
ยังคงไม่ปริปาก” (ผู้หญิงบ้าโครอย่าเตะ ของ ธารธิป)

ตัวอย่างการพรรณนา

“เสียงน้ำใสไหลเย็นกระเซ็นเซาะ

สุดแนวหินก็ไหลรินตกลงมา

สายน้ำสวยรวรินเป็นฟองคลื่น

ต้องแสงทองที่สาดส่องเป็นรุ่งงาม

ซัดแก่งเกาะคลื่นเกลียวเลี้ยวซ้ายขวา

ดูธาราเบื้องล่างอย่างงดงาม

ละอองขึ้นสาดไปไกลเกินห้าม

ทุกเมื่อยามน้ำไม่เคยเหือดแห้งไป

ถอดคำประพันธ์สามัคคีเภทคำฉันท์

๑. ทิขงค์ชาติฉลาดยล

เกลียว บ นิยม

คบดจเดิม

๒. ทิขงค์เจาะจงเจตน์

ผู้พิโรธใจ

ระว่างกัน

๓. พราหมณ์ครูรู้สังเกต

บ่ขุมนุมนสมาน

แม้แต่สักองค์

๔. ภูธร ฐ สังเกต

เห็นนรไหนด

ติจะปดมี

๕. จอมทัพมาคธาษฎร์ ฐ ยাত্রพยุหกริ

เนื่องเพื่อภียโยจึง

จะประสບสุขาถัย